

Radosław Targosz

Możliwości realizacji potrzeb turystycznych przez osoby niepełnosprawne

Ekonomiczne Problemy Usług nr 82, 307-318

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

RADOSŁAW TARGOSZ

Uniwersytet Jagielloński

MOŻLIWOŚCI REALIZACJI POTRZEB TURYSTYCZNYCH PRZEZ OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE

Wprowadzenie

Podaż usług turystycznych przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych jest nadal w naszym kraju niezadowalająca, mimo że grupa ta stanowi blisko 11% społeczeństwa. Sytuacja ta nierzadko tłumaczona jest brakiem odpowiednio wysokiego popytu w tym zakresie, opłacalnego dla dokonywania kosztownych inwestycji przystosowujących miejsca pobytu dla osób z różnymi dysfunkcjami. Na wysokość popytu wpływa z jednej strony trudna sytuacja ekonomiczna osób niepełnosprawnych, często bezrobotnych lub zatrudnionych na niskopłatnych etatach, a z drugiej – subiektywne, zróżnicowane odczucie potrzeby poznawania i samorealizacji ze szczególnym uwzględnieniem konieczności przezwyciężenia barier psychicznych.

Rozważania podjęte w publikacji mają na celu przeanalizowanie czynników motywujących podejmowanie decyzji w zakresie uczestnictwa w szeroko rozumianym ruchu turystycznym oraz wskazanie problemów mających istotny wpływ na bezpieczeństwo realizacji wyjazdów krótko- i długoterminowych tej grupy potencjalnych turystów.

1. Proces kształtowania postrzegania niepełnosprawności

Pojęcie niepełnosprawności wprowadzone zostało do nomenklatury medycznej i społecznej w drugiej połowie XX wieku. Wcześniej osoby bezsilne, niesamodzielne, inne od reszty „normalnego” społeczeństwa określano pojęciami „inwalida” lub „kaleka”. Obecnie stosuje się określenie „niepełnosprawny fizycznie” lub „niepełnosprawny intelektualnie” dla osób wcześniej uważanych za „idiotów”, „debili” czy „wariatów”. Przypisywanie cech negatywnych osobom niedorozwiniętym umysłowo, najczęściej traktowanym jako niebezpieczne dla otoczenia, opętane przez szatana lub owładnięte innymi siłami nadprzyrodzonymi, było przyczyną krzywdzącego postępowania prowadzącego do brutalnego eliminowania ich ze społeczeństwa¹. Zmiana terminologii jest wynikiem procesu ewolucji w spojrzeniu na niepełnosprawność, która obecnie określa osobę napotykaną na bariery tworzone przez „normalne” społeczeństwo. Istotny w pokonywaniu barier jest psychiczny odbiór niepełnosprawności przejawiający się w pozytywnym nastawieniu osoby niepełnosprawnej do własnego stanu. W kształtowaniu subiektywnego nastawienia osoby niepełnosprawnej zawierającego pewne elementy wartościowania niepełnosprawności i własnego stanu znaczącą pomoc stanowi społeczne postrzeganie osób z odchyleniami od normy, polegające na dostrzeganiu w każdej z nich przede wszystkim człowieka. Zatem proces kształtowania nowego spojrzenia na ludzką niepełnosprawność wydaje się być niezwykle ważny i aktualny².

2. Analiza motywów skłaniających osoby niepełnosprawne do uprawiania turystyki

Motyw stanowi przeżycie powstrzymujące lub pobudzające człowieka do działania. Motywy skłaniające osoby niepełnosprawne do uprawiania turystyki są wprawdzie bardzo zbliżone do motywów, którymi kierują się osoby pełno-

¹ J. Stacharska-Targosz, *Organizacja i finansowanie turystyki dla osób niepełnosprawnych w ośrodkach rehabilitacyjno-wypoczynkowych*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, WZ w Chorzowie, nr 8, Poznań 2007, s. 128.

² D. Szarkowicz, *Ku bezpieczeństwu osób niepełnosprawnych czyli o zmianę spojrzenia na ludzką niepełnosprawność*, w: *Edukacja dla bezpieczeństwa. Wybrane perspektywy*, red. D. Kowalski, M. Kwiatkowski, A. Zduniak, AWF Poznań, Lublin–Poznań 2004, s. 262.

sprawne, lecz w sytuacji osób niepełnosprawnych występuje dodatkowo problem przewartościowywania pewnych działań z równoczesnym bardziej emocjonalnym podejściem do ich realizacji.

Najczęściej podawanym przez osoby niepełnosprawne motywem wyjazdu turystycznego jest chęć udania się do danego (konkretnego) miejsca. Zawężenie możliwości poznawczych spowodowane między innymi brakiem dostosowania tych miejsc do potrzeb niepełnosprawnych wywołuje niejednokrotnie zdecydowanie przerysowane niezadowolenie. Osoby niepełnosprawne szczególną wagę przywiązują do pełnej realizacji zaplanowanego wcześniej wyjazdu, podając jako motyw potrzebę czasowego opuszczenia miejsca stałego pobytu. W przypadku nieudanego wyjazdu nasilają się odczucia niechęci i niespełnienia, nie rzadko wywołujące reakcje negatywne lub wręcz agresywne, spowodowane faktem, że proces decyzyjny u tego typu osób trwa zdecydowanie dłużej, a przygotowania wymagają znacznego wysiłku psychicznego i fizycznego. Spędzenie czasu z kimś poza miejscem zamieszkania wiąże się z oczekiwaniem uzyskania maksymalnych efektów w stosunku do poniesionych kosztów, bowiem najczęściej zła sytuacja materialna osoby niepełnosprawnej nie pozwala na częste wyjazdy. Ujawnia się potrzeba przynależności do grupy społecznej, podtrzymania i zacieśnienia więzów rodzinnych oraz zawarcia nowych znajomości. W przypadku wspólnych grupowych wyjazdów turystycznych opiekunowie obsługujący imprezy powinni umożliwić wzajemne kontakty, uatrakcyjniając pobyt poprzez wykorzystanie różnych form wspólnych zabaw, konkursów czy zawodów sportowych.

Wyjazdy turystyczne skalkulowane po relatywnie niskich kosztach umożliwiają pozostawanie w zgodzie ze stereotypami, normami dotyczącymi spędzania czasu wolnego (urlopów) przez ogół społeczeństwa. Stanowią z jednej strony namiastkę „normalnego życia”, a z drugiej – pozwalają na pochwalenie się znajomym chociażby krótkotrwałym wyjazdem lub uczestnictwem w wycieczce. Istotną rolę odgrywają tu elementy edukacyjne i poznawcze stanowiące integralną część wyjazdu i pozwalające na zaspokojenie potrzeb estetycznych i emocjonalnych.

Na uprawianie turystyki przez osoby niepełnosprawne należy również spojrzeć jako na aktywność o charakterze leczniczym mającą na celu przyspieszenie i wspomaganie procesu odnowy, regeneracji, a nawet kompensacji funkcji uszkodzonego organizmu. Rekreacyjna aktywność ruchowa może stanowić wartościowy element w rehabilitacji osób niepełnosprawnych, której celem jest

przywrócenie choremu utraconej sprawności lub wyrobienie sprawności zastępczych, wyrównujących ubytki funkcjonalne.

3. Czynniki wpływające na bezpieczeństwo niepełnosprawnych turystów

System wartości osób niepełnosprawnych różni się od zbudowanego przez osoby pełnosprawne i tym samym zmianie ulega hierarchia odczuwalnych potrzeb. Niepełnosprawność wrodzona lub nabyta po przebytej chorobie lub wypadku powoduje brak zaspokojenia wielu potrzeb, przede wszystkim jednej z najbardziej podstawowych i dojmujących – potrzeby bezpieczeństwa. Choroba lub niesprawność stanowią często zagrożenie w sferze finansowej, powodują destabilizację sytuacji życiowej i nierzadko stają się przyczyną deprivacji potrzeby szacunku oraz potrzeby przynależności i miłości. Brak zaspokojenia potrzeb podstawowych uniemożliwia człowiekowi zaspokojenie potrzeb wyższych, w szczególności potrzeby samorealizacji, co najczęściej powoduje przygnębienie i bezsilność lub frustrację oraz wyrządza szkody, gdyż destabilizuje jego tożsamość i funkcjonowanie. Tendencje do zmiany istniejącego stanu rzeczy, do oporu wobec niekorzystnych zmian i do stosowania środków ochronnych mogących przywrócić poczucie bezpieczeństwa dowodzą, że bezpieczeństwo jest „nie tyle określonym stanem rzeczy, ile ciągłym procesem społecznym, w ramach którego podmioty działające starają się zbudować mechanizmy zapewniające im poczucie bezpieczeństwa”³.

Bezpieczeństwo turystów niepełnosprawnych zależy od wielu czynników, z których wiele ma charakter ogólny, natomiast część z nich jest ściśle związana z rodzajem niepełnosprawności. Rozpatrując potencjalne zagrożenia, należy wyodrębnić grupę wynikającą z utrudnień podyktowanych warunkami zewnętrznymi: architektonicznymi, transportowymi, mechanicznymi itp. oraz drugą grupę związaną ze zróżnicowanym odbiorem rzeczywistości w sferze psychicznej osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne ruchowo napotykają na bariery w postaci nierównych powierzchni dróg prowadzących do celu, schodów czy też środków transportu (tramwaju, autobusu, pociągu lub samochodu niedostosowanego do

³ M. Sokołowski, *Kultura fizyczna a bezpieczeństwo człowieka*, w: *Edukacja dla bezpieczeństwa. Wybrane perspektywy...*, s. 79.

wprowadzania wózków inwalidzkich). Z uwagi na fakt, że około 70% niepełnosprawnych stanowią osoby z dysfunkcją narządów ruchu najczęściej wymieniane są elementy mogące stanowić właśnie zagrożenie bezpieczeństwa ich poruszania się. Barrierami komunikacyjnymi osób z dysfunkcją wzroku są trudności w orientacji dotyczącej miejsca czy też kierunku przemieszczania się, a nie zawsze istnieje możliwość uzyskania informacji od innych przechodniów czy użytkowników miejsca publicznego. Niebezpieczeństwa, na jakie narażone są osoby z dysfunkcją słuchu, wynikają z jednej strony z braku reakcji, np. na nadjeżdżające pojazdy, a z drugiej – z trudnościami w porozumiewaniu się. Nierzadko bowiem nie są w stanie zrozumieć udzielanych wyjaśnień, mimo że dotyczą obiektu przez nie obserwowanego. Najbardziej nieprzewidywalne w reakcjach są osoby niepełnosprawne psychicznie i umysłowo, bowiem to właśnie one przy braku możliwości nawiązania logicznych kontaktów stają się nieporadne, a nieporadność nierzadko wzbudza zachowania agresywne.

Stworzenie bezpieczeństwa odczuwanego w sferze psychicznej wymaga działań przystosowanych zarówno do rodzaju niepełnosprawności, jak i do indywidualnych cech charakterologicznych osoby niepełnosprawnej. Istnieje wiele czynników, które stwarzając realne lub nawet wyimaginowane zagrożenia, prowadzą do powstawania sytuacji konfliktowych. Odczucie bezpieczeństwa związane jest z możliwością fizycznego zareagowania, uprzedzenia lub złagodzenia ewentualnego niebezpieczeństwa, stąd osoby pozbawione tej możliwości w sposób bardziej ekstremalny odbierają wszelkiego rodzaju niepokojące zewnętrzne bodźce i reagują zdecydowanie bardziej emocjonalnie. Niepokój często wynika z podejmowania zbyt trudnych zadań, a niemożność sprostania im budzi mniej lub bardziej uzasadniony lęk. Osoby wymagające stałej opieki: niewidzące lub słabo widzące albo niesamodzielnie poruszające się na wózkach inwalidzkich odczuwają zagrożenie w momencie oddalenia się opiekuna poza zasięg ich słuchu czy wzroku. Należy brać pod uwagę również wpływ zmiany warunków atmosferycznych na samopoczucie osób niepełnosprawnych, które zmienność aury odbierają zdecydowanie mocniej, reagując bólami reumatycznymi, bólami głowy czy też niewydolnością krążeniowo-oddechową. Konfliktogenne sytuacje są nierzadko wynikiem odczuwanego zmęczenia fizycznego i intelektualnego spowodowanego zbyt intensywnym programem turystycznym, niepoprawnym (ich zdaniem) rozmieszczeniem w środkach transportu czy też zagubieniem podręcznego bagażu lub brakiem odpowiedniego zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny lub środki farmakologiczne.

4. Działania w kierunku poprawy sytuacji niepełnosprawnych na rynku turystycznym

Bariery zewnętrzne utrudniające, a nierzadko uniemożliwiające wyjazdy lub przebywanie w miejscach publicznych turystom niepełnosprawnym nie są niemożliwe do wyspecyfikowania, a podjęcie próby ich wyeliminowania odpowiednimi zarządzeniami wydaje się problemem istotnym w sytuacji powiększania się grupy osób niepełnosprawnych między innymi wskutek starzenia się społeczeństwa. Należy zwrócić uwagę na fakt, że właśnie osoby starsze mogą stanowić zauważalną grupę potencjalnych turystów zarówno krajowych, jak i zagranicznych, a ich warunki ekonomiczne będą decydować o liczbie i rodzaju wybieranego produktu turystycznego. W tej sytuacji pojawia się potrzeba dostosowania zarówno oferty turystycznej, niestety aktualnie niezbyt bogatej, jak i infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych⁴, czyniąc bliższe i dalsze otoczenie bardziej „przyjaznym”. Działania zmierzające w tym kierunku mogą być w pewnym stopniu realizowane poprzez wykorzystanie Funduszy Europejskich w ramach Narodowej Strategii Spójności 2007–2013 (programy regionalne: Infrastruktura i Środowisko, Rozwój Polski Wschodniej, Kapitał Ludzki) oraz programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

W 2010 roku po raz pierwszy europejskie jury przyznało nagrodę dla miasta przyjaznego dla osób niepełnosprawnych, przyznawaną za ciągle i systematyczne wprowadzanie udogodnień oraz zmniejszanie lub usuwanie barier. W ścisłej czołówce miast finalistów do nagrody Access City Award 2012 znalazł się Kraków, w którym dostrzeżono działania na rzecz dostosowania systemu komunikacji miejskiej, likwidacji barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej, poprawy infrastruktury drogowej i transportowej, zwiększenia dostępu do oferty turystycznej oraz do informacji i usług, m.in. poprzez wprowadzenie języka migowego w Urzędzie Miasta (przeszkolono 36 urzędników), BIP oraz serwis „Bez barier”⁵.

Osoby pozbawione jednego zmysłu posiadają nadmiernie rozwinięte inne zmysły – przykładowo osoby niewidzące wykorzystują zmysł dotyku, smaku,

⁴ Załącznik nr 8 (do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie, DzU nr 188, poz. 1945).

⁵ www.malopolska.pl/wrotamalopolski.

węchu, słuchu, zmysł przeszkód (tzw. szósty zmysł), w związku z czym w stosunku do tej grupy niepełnosprawnych należy przekładać wrażenia wizualne na werbalne, czyli bardziej szczegółowo i plastycznie opowiadać o okolicy, celu i trasie wycieczki, podawać dokładne informacje o zmianie kierunku, przeszkodach na drodze, schodach czy drzwiach. Zwiększenie komfortu turystów niewidzących polega na modyfikacji otoczenia poprzez usunięcie zbędnych przedmiotów lub przesunięcie, szczególnie tych, które znajdują się na drodze komunikacyjnej pomiędzy miejscami, do których osoby te udają się samodzielnie. Zdecydowanie lepsze samopoczucie turystów niewidomych lub słabo widzących zwiększa świadomość opieki ze strony organizatorów wyjazdów w sytuacjach życiowych, takich jak: spożywanie posiłków, kiedy to dyskretnie podawana informacja dotycząca rozmieszczenia talerzy i sztućców oraz poszczególnych dań na talerzu (zasada wskazówek zegara) pozwala im na zachowanie przy stole zbliżone do osób pełnosprawnych. Nie należy pozostawiać tych osób samych na dłuższy okres oraz starać się wypełnić czas wspólnymi zajęciami integrującymi grupę i pozwalającymi na współpracę podczas wspólnego pobytu. Poruszanie się osób z niepełnosprawnością sensoryczną można usprawnić poprzez stosowanie kontrastów w kolorystyce oznaczania elementów lub zróżnicowanych powierzchni podłóg lub ścian pozwalających w sposób jednoznaczny na identyfikowanie miejsca, jak również sygnalizacji dźwiękowej przy przejściach przez jezdnie lub w windach.

W zasadzie nie ma żadnych przeciwwskazań do uprawiania turystyki przez osoby niesłyszące lub słabo słyszające. Należy jedynie pamiętać o uszkodzeniu błędnika, gdyż dolegliwość ta może stwarzać zagrożenia podczas pokonywania trudniejszych tras górskich. W celu zapewnienia bezpieczeństwa turystom należy tworzyć grupy liczące 10–20 osób, wśród których konieczna jest obecność tłumacza języka migowego. Niebezpieczeństwo może tkwić w braku dokładnej informacji lub w przekazaniu jej w sposób niedbały – do turystów głuchych należy zwracać się, stojąc do nich przodem w odległości, z której mogą obserwować i rozpoznawać ruchy ust osoby mówiącej. Trasy powinny być dobierane tak, aby zadowolić turystów będących wzrokowcami, a przekazywanie informacji uzupełniane folderami i różnymi prospektami związanymi tematycznie ze zwiedzaną okolicą i istniejącymi zabytkami natury, historii, kultury i sztuki.

Najbardziej dostrzegalną niepełnosprawnością jest niepełnosprawność ruchowa i może dlatego stosunkowo największą widoczną z zewnątrz grupę turystów tworzą osoby używające sprzętu ortopedycznego lub wózków inwalidz-

kich. To właśnie ta grupa turystów oczekuje na działania ze strony społeczeństwa w zakresie usuwania barier, głównie architektonicznych i przystosowania terenu oraz obiektów użyteczności publicznej w stopniu pozwalającym na samodzielne poruszanie się. Ułatwienie poruszania się na trasach komunikacyjnych wiąże się z usunięciem wysokich krawężników na przejściach, instalowaniem wind lub schodów ruchomych w urzędach lub dużych sklepach, budowaniem podjazdów lub zewnętrznych wind (podnośników) w budynkach, do których można się dostać, pokonując mniejszą lub większą liczbę schodów.

W 2009 roku przeprowadzono w Polsce badania 6992 obiektów turystycznych, w tym 2836 hotelarskich (1634 hotele) oraz 4156 pozostałych (1199 ośrodki wczasowe), między innymi pod kątem ich przystosowania do obsługi turystów niepełnosprawnych. Dane liczbowe zamieszczone są w tabeli 1, w której w celach porównawczych przytoczono wyniki podobnych badań przeprowadzonych w roku 2002.

Tabela 1

Wyniki badań dotyczących przystosowania obiektów noclegowych zakwaterowania zbiorowego w 2002 i 2009 roku do potrzeb osób niepełnosprawnych

RODZAJ UDOGODNIENIA	ROK		Wzrost (%)
	2002	2009	
Pochylnia wjazdowa	1024	1806	76,4
Drzwi automatycznie otwierane	307	677	120,5
Winda przystosowana	414	925	123,4
Pokoje i łazienki przystosowane	999	1813	81,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Turystyka w 2009*, GUS.

Należy zauważyć, że w ciągu 9 lat nastąpiła widoczna poprawa w zakresie zwiększenia komfortu osób niepełnosprawnych w obiektach turystycznych, o czym świadczy procentowy wzrost każdego z rozpatrywanych udogodnień, natomiast nadal pozostaje problem skali przystosowań, wielkości wyjściowe (2002 rok) przyjęte do porównania nie były bowiem zbyt imponujące. Wśród obiektów turystycznych najwięcej udogodnień zastosowały hotele, motele i pensjonaty, co wynika z danych zamieszczonych w tabeli 2.

Tabela 2

Procentowy udział udogodnień w obiektach hotelowych i pozostałych obiektach turystycznych w roku 2009

RODZAJ UDOGODNIENIA	HOTELE, MOTELE PENSJONATY (%)	DOMY WYCIECZKOWE, SCHRONISKA, DOMY WCZASOWE (%)
Pochylnia wjazdowa	41	16
Drzwi automatycznie otwierane	18	4
Winda przystosowana	24	6
Pokoje i łazienki przystosowane	43	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Turystyka w 2009...*

Coraz częściej spotyka się trasy turystyczne przygotowane i przystosowane dla osób niepełnosprawnych ruchowo poprzez zastosowanie odpowiednich nawierzchni, uchwytów, miejsc na odpoczynek, a przede wszystkim czytelnego oznakowania.

Niepełnosprawność intelektualna, ze względu na różne stopnie choroby, może stwarzać istotne zagrożenia i utrudniać realizację przebiegu wycieczki czy wędrowki. Uczestnictwo w grupie turystycznej osób niepełnosprawnych intelektualnie wymaga podjęcia dodatkowych czynności ze strony opiekunów, przewodników lub pilotów związanych ze sprawdzaniem stanu ubioru i ekwipunku niezbędnego do bezpiecznej realizacji programu wycieczki. Mając na uwadze fakt, że tego typu niepełnosprawność nie pozwala na dłuższą czasowo koncentrację uczestników, należy – w celu uniknięcia sytuacji konfliktowych – przekazać w sposób bardzo komunikatywny dokładny przebieg trasy z przewidywaniem na częste krótkotrwałe przerwy (odpoczynek). Niestety, osoby niepełnosprawne intelektualnie – oczywiście w zależności od stopnia niepełnosprawności – wymagają szczególnej opieki uwzględniającej potencjalne zaburzenia będące wynikiem choroby, co niejednokrotnie eliminuje różne środki transportu, takie jak: statek, prom, kolejka linowa itd.

Należy się zastanowić, czy działania zmierzające do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych – w tym w zakresie stworzenia możliwości uczestniczenia w ruchu turystycznym – są wystarczające i widoczne dla ogółu społeczeństwa. Przytoczone poniżej wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w ramach projektu DIADA w wybranych krajach europejskich dotyczących

znajomości wśród obywateli dostępności turystyki dla osób niepełnosprawnych (mające charakter raczej informacyjny niż statystyczny) wskazują, że średnio połowa respondentów uważa własny kraj za „nieдоступny turystycznie” dla niepełnosprawnych (tabela 3).

Tabela 3

Ustosunkowanie się respondentów do stwierdzenia: „Turystyka jest dostępna dla osób niepełnosprawnych w moim kraju”⁶

KRAJ	PRAWDA (%)	NIEPRAWDA (%)	TRUDNO POWIEDZIEĆ (%)
Polska	16	74	11
Portugalia	33	51	16
Włochy	28	70	3
Niemcy	60	26	14
Grecja	0	97	3
Szwecja	30	50	20
Belgia	66	27	8
Ogółem	34	57	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej przez DIADA.

Niemal trzy czwarte respondentów z Polski wskazało na odpowiedź negatywną, co zdecydowało o znalezieniu się przez nich na czwartym miejscu wśród ankietowanych pochodzących z innych krajów; niepokój budzi jednak bardzo mały procent (16%) osób oceniających pozytywnie dostępność turystyki dla niepełnosprawnych w Polsce.

Uwagi końcowe

Wszystkie działania społeczeństwa mające na celu ułatwienie codziennego życia osób niepełnosprawnych ruchowo, sensorycznie czy intelektualnie, polegające na zmniejszaniu lub wręcz eliminowaniu potencjalnych zagrożeń i pozwalające na częściowe usamodzielnienie się tych osób, oddziałują nie tylko

⁶ *Developing and introducing a New training approach in the tourism sector – „tourism for all” with DIADAs trained consultants*, www.nieplnosprawni.pl/files/diada/newsletter.

na zwiększenie aktywności fizycznej, ale wiążą się ze sferą psychiczną – poczuciem wolności, która jest elementem niezwykle istotnym w budowaniu świadomości potrzeb wyższych w hierarchii Masłowa, w tym przykładowo samorealizacji. Należy również pamiętać, że działania zmierzające do stworzenia odpowiednich warunków życia, pracy i wypoczynku skutkują podniesieniem poziomu bezpieczeństwa osób niepełnosprawnych, a zapewnienie bezpieczeństwa to potencjalnie zdecydowanie niższe koszty leczenia skutków zaniedbań. Równocześnie należy podkreślić, że zadaniem człowieka jest pokonywanie trudności, zmaganie się z własną naturą i przeciwnościami losu oraz podejmowanie działań niebezpiecznych i często ryzykownych, a ich ogólny wynik jest rezultatem zarówno czynników zewnętrznych, jak również osobowości człowieka.

Stan uszkodzenia rzutuje na funkcjonowanie człowieka w społeczeństwie, zmuszony jest on bowiem do życia na miarę swoich możliwości w świecie, który został urządzony przez osoby pełnosprawne⁷. Niemniej taka sytuacja nie powinna powodować społecznej izolacji. Coraz więcej osób niepełnosprawnych odczuwa potrzebę wyjścia z domu, zwiedzania, podróżowania i uczestniczenia w życiu społecznym. Biura turystyczne powinny zwrócić uwagę na grupę potencjalnych klientów i przedstawić ofertę dla turystów niepełnosprawnych na miarę ich możliwości fizycznych i ekonomicznych. Należy wykorzystywać wszelkie możliwości stworzenia otoczenia „przyjaznego” turystom niepełnosprawnym poprzez eliminowanie barier zarówno architektonicznych, jak i tych w sferze psychicznej, ponieważ proces integracji osób niepełnosprawnych może przebiegać w sposób prawidłowy jedynie w sytuacji wzrostu ich poczucia akceptacji społecznej.

SOME SELECTED PROBLEMS OF DISABLED TOURISTS

Summary

In this paper some selected problems of the touristic activities of disabled people are presented. The change of a disability interpretation as well as the most popular motives which inclined the people with different disabilities to leave their places of stay are

⁷ Cz. Kosakowski, *Węzłowe problemy pedagogiki specjalnej*, Akapit, Toruń 2003, s. 28.

considered. The analysis of some factors having the important effect on the security of people with impairments including physical, sensory and cognitive or developmental disabilities who decided to take part in individual or collective touristic journey is shown. Some activities connected with an improvement of the disabled tourists situation in our country are indicated.

Translated by Radosław Targosz